

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

חצר שראשה נכנס לבין הפסין

(כ' א') בעא מיניה אביי מרבה: **חצר** שראשה נכנס לבין הפסין, מהו לטלטל מתוכה לבין הפסין, ומבין הפסין לתוכה⁴ (האם נחשב בין הפסים רשות של עולי הרגלים, וייחשב כמוציא מרשותו לרשות חבירו)? אמר ליה: מותר (מכיוון שאין שם ממש דיורים).

שתיים מאי (שתי חצרות, זו אצל זו, ומחיצה ביניהן, ושתיהן ראשן בין הפסים. ובין הפסים משמש את שתיהן)? אמר ליה: אסור (לטלטל מתוכן לבין הפסים, כדמפרש רב הונא טעמא).

(4) אמר רב הונא: שתיים אסורין, ואפילו עירבו (דרך הפתח שבמחיצה שביניהן, שכעת נחשבות רשות אחת), גזירה שמא יאמרו (הרואים) עירוב מועיל לבין הפסין (לשתף חצרות יחד²). ומבאר בגמרא, דאף לרב הונא, בדהדרן וערבן - מותר (אם עירבו)³.

(2) רבא אמר: עירבו מותר (שכיוון שעירבו ביניהן דרך פתח, נחשבים רשות אחת. ולא גזרינן שמא יאמרו עירוב מועיל בין הפסין).

שיטות הראשונים

שתי חצרות, ועירבו ביניהן, וראשן נכנס לבין הפסין: פסקו רמב"ם, אור זרוע, וריטב"א כרבא, דעירבו מותר, ולא גזרינן שמא יאמרו עירוב מועיל לבין הפסין. והמאירי פסק כרב הונא דאסר⁴.

1. השאלה היתה לגבי כלים ששבתו בבית, שכן כלים ששבתו בחצר, אפילו שתי חצרות שלא עירבו, מותר לטלטלם לבין הפסים, דאפילו גגות חצירות מבואות וקרפיות, שהתשמיש בהם חשוב, מותר לטלטל בהם כלים ששבתו בחצר, כמבואר להלן, פ"ט א'. על פי גאון יעקב (כ' א', ד"ה חצר).

2. פירש רש"י כי הרואה אותם משתמשים בין הפסין אולי לא ידע כלום מן העירוב שעירבו לחצרותיהן מבפנים, וכסבור שתשמישן בין הפסין מפני עירוב או שיתוף שעשו ביניהם בבין הפסין, ויאמרו כי מותר לחצרות היוצאות לבין הפסים שישתמשו בין הפסים על ידי עירוב או שיתוף. וזה אינו, דלא תקון רבנן עירוב אלא במבוי סתום, אבל לא בזה המפולש מכל צדדיו.

פירוש לפירוש, שאע"פ שלפעמים מערבין רשות הרבים על ידי לחיים לרבי יהודה, או צורת פתח ולחי לרבנן, ומשתתפין בו, ומכל מקום הוא רשות מיוחד שאפשר לעשות בו דלתות להיות ננעלות בלילה וליחדו להם כל צרכן וכיון שכן מועיל בו שיתוף. אבל בבין הפסין שעומד מפולש ופתוח לכל ד' רוחות לכל העולם, אינו רשות מיוחד לבני החצרות שראשן נכנס שם כדי שיועיל שם שיתוף כשיתוף מבוי או כעירוב חצר. ריטב"א.

3. והיינו אם נפרצה ביניהם פירצה גדולה בסופה, שגלוי לכל שרשות אחת היא. רש"י. וכן כתב המאירי. ומכל מקום אם נפרצה מחיצה שבין שתי החצרות עד שלא נשאר בה רושם יסודות, הואיל ונדמית כחצר אחת לגמרי, מותר. ודוקא בשעירבו.

4. והרי"ף השמיט הדיון. וכן השמיט כל הספקות (בעניין פסי ביראות) דלעיל. וראה להלן, כ"א א', בסוגיית פסי ביראות בחו"ל ובבבל, דעות הראשונים אם נוגע בזמן הזה. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יז, לד).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

דין פסי בראות כשיבשו מים בשבת

(כ' א') בעא מיניה אביי מרבה: **יבשו** מים (מהבאר) בשבת, מהו (להמשיך לטלטל בין הפסים?)

אמר ליה: כלום נעשית מחיצה (כלום הותרה מחיצה כזו) אלא בשביל מים! מים אין כאן, מחיצה אין כאן.⁶

בעי רבין: יבשו מים בשבת (ונאסר הטלטול), (וחזרו) ובאו בשבת (גשמים), מהו (האם חזרו פסים להיתרם הראשון)?

אמר ליה אביי: יבשו בשבת לא תיבעי לך, דבעי מיניה דמר, ופשיט לי דאסיר. באו (בשבת) נמי לא תיבעי לך, דהוה ליה מחיצה העשויה בשבת, **ותניא**: כל מחיצה העשויה בשבת, בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין ברצון, שמה מחיצה.

(ומקשה) ולא איתמר עלה: אמר רב נחמן: לא שנו אלא לזרוק (לחייב מן התורה את הזורק מרשות הרבים לתוכה). אבל לטלטל, לא (שגזרו רבנן עליה)!!

(ומתרץ) כי איתמר דרב נחמן, אמזיד איתמר (וקנסא קנסוה. אבל שוגג מותר, וזו שנעשתה מאליה, כל שכן שמותר).⁷

שיטות הראשונים

יבשו מים בשבת ובאו בשבת, מהו: לפי רש"י, ספק אחד הוא, כשהיו מים בערב שבת, ויבשו בשבת, ושוב חזרו ובאו בשבת.⁸ נמצא, דכי אמרינן כל מחיצה שנעשית בשבת, שמה מחיצה, דוקא כגון שהיתה שם מערב שבת ונפלה וחזרה ונעשית.⁹ וכן פסק **אור זרוע**. וכן נראה **מהריטב"א**¹⁰. אמנם **רבינו ניסים גאון**, **רי"ד**, **ריא"ז**, **והמאירי** פסקו שאף אם לא היו מים מערב שבת, ובאו מים בשבת, מותר¹¹. וכן משמע **ברמב"ם**¹².

- מי אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה, או דילמא כיון דהיתר פסין אינו אלא משום מים, והרי יבשו ואסור. רש"י.
- אע"ג דאביי אית ליה שבת הואיל והותרה הותרה, מודה הכא משום דליכא מחיצות. תוספות (ד"ה מחיצה). יש להדגיש, שלמרות שבודאי מדין תורה הן מחיצות, כדלהלן (בסוגית הזורק לבין פסי בראות, ובקיעת רבים, דאמרינן: אי לאו מחיצה היא, היכי משתרי ליה למלאות וכו'), כאן מיירי בהיתר מדרבנן שלא התיירו אלא עבור מים לעולי רגלים.
- מימרת רבי אלעזר, הזורק לבין פסי בראות חייב, תתבאר להלן, כ"ב א', בסוגיית בקיעת רבים.
- וכ"כ הר"ן (חי' כ' א', ד"ה באו). ולמרות שלא משמע כן בגמרא (שכן אמר לו אביי באו נמי לא תיבעי לך, משמע דמילתא באפיה נפשה היא), ביאר הר"ן שהזקיקו לרש"י לדחוק לפרש דבאו מים נמי איבשו, משום דכיון דמחיצות חמירי מדירין, כדמוכח לעיל (י"ז א'), כל שכן דאית לן למימר דחומרא דדירין נהגת במחיצות; וכיון דבשניים ונתוספו עליהן קי"ל דשבת גורמת ומיתסר, כל שכן דאית לן למימר הכי בבאו מים בשבת.
- כן כתב הר"ן, וכתב שהוא דוחק. אך בירושלמי (פ"ב סוף ה"א) מבואר כדברי רש"י: "באו מים בשבת כבר נכנסה שבת באיסור".
- שאמנם פירש שיש כאן שתי שאלות, אך כתב שהשאלה השניה היא רק כשהיו מים בשבת ויבשו.
- שכל מחיצה הנעשית בשבת, בין בשוגג בין במזיד, הרי זו מחיצה, אלא שבמזיד קונסין אותו שלא לטלטל לשם, אלא שאם זרק לתוכה חייב. הא בשוגג אפילו לטלטל שמה מחיצה, וכל שכן אלו שכבר נעשו. מקורות - רבנו ניסים גאון (ספר המפתח כ' א'). אור זרוע (ס' קכט). מאירי (בית הבחירה, כ' א', ד"ה עשה פסין). ריטב"א (כ' א', ד"ה יבשו). פסקי רי"ד (כ' א', ד"ה בעא מיניה). פסקי ריא"ז (פ"ב הלכה א, פיסקה ג).
- כן משמע, ממה שכתב (הל' שבת יז, לד) במשפט חדש: באו לו מים בשבת, משמע דלא קאי אדלעיל מיניה. וכן ביאר המגיד משנה בדבריו (וכתב שפשוט הוא). ובגדרי שוגג ומזיד, לעניין תנאי עשיית מחיצה בשבת, ראה עוד להלן, מ"ג ב', בסוגיא דנחמיה בריה דרב חנילאי.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולחן בן הרב ישראל זצ"ל

כמה מותר לקרב הפסים לבאר

(שנינו במשנה): מותר להקריב (את הפסים) לבאר, ובלבד שתהא (משפת הבאר עד בין הפסים) פרה ראשה ורובה בפנים (ומבאר להלן, י"ט א', שהוא שיעור שתי אמות) ושותה.

(כ' א') תנן התם (לקמן פרק המוצא תפילין, צ"ט א'): לא יעמוד אדם ברשות הרבים וישתה ברשות היחיד, ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים, אלא אם כן מכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה (דחיישינן שמא ימשך גופו למקום רגליו ויוציא הכלי עמו).

(כ' ב') ואמרין בלישנא קמא (לקולא): גבי אדם, הא אמר דבעי ראשו ורובו (מחשש שיוציא הכלי למקום שעומד). גבי פרה (המשקה פרתו ברשות היחיד והיא עומדת ברשות הרבים) מי בעינן לה ראשה ורובה או לא?¹³

(ומבאר) כל היכא דקא נקיט מנא (את הכלי שהפרה שותה ממנו) ולא נקיט לה (לצווארה באפסר שלא תוכל לעקם ראשה בחוץ), לא תיבעי לך דבעי ראשה ורובה מלגיו (דודאי חיישינן שמא תעקם את ראשה ותוליך הכלי אחריה). כי תיבעי לך היכא דנקיט מנא ונקיט לה, מאי?

איכא דאמרי (לחומרא): גבי אדם הא קאמרין דסגי ליה בראשו ורובו. גבי פרה מי סגי לה בראשה ורובה, או לא? (ומבאר) היכא דנקיט מנא ונקיט לה, לא תיבעי לך דסגי לה בראשה ורובה. אלא כי תיבעי לך, דנקיט מנא ולא נקיט לה, מאי? ולא איפשיטא להדיא.

גרסינן להלן בפרקין (כ"א א'):

תניא: ... לא ימלא אדם מים (מבין הפסים) ויתן לפני בהמתו (אסור לו לאחוז בעצמו בכלי לפנייה). אבל ממלא הוא (מהבאר), ושופך לפני בהמה, ושותה מאיליה.

מתקיף לה רב ענן: אם כן (שאסור להשקות בהמה מכלי) מה הועיל ראשה ורובה של פרה (הרי אם אינו מחזיק בכלי, אין חשש שיוציאנו לרשות הרבים)?¹⁴

אמר אביי: (לעולם, הממלא לבהמתו בין הפסים יכול למלאות ולתת לפנייה; וברייתא שאסרה) הכא במאי עסקינן באיבוס (רשות היחיד) העומד ברשות הרבים גבוה עשרה ורוחב ארבעה, וראשו נכנס לבין הפסים?¹⁵

13. ומהמשנה אין ראיה, כי לא ברור אי מיירי בדנקיט מנא ונקיט לה או לא נקיט לה.

14. והקשו תוספות (ד"ה מה הועילו): ואם תאמר הועילו בדנקיט מנא ונקיט לה, דאמר לעיל דשרי, וברייתא איירי בדלא נקיט לה כדמוכח לעיל! ותירצו דרב ענן משמע ליה לא ימלא אפילו בדנקיט מנא ונקיט לה. אי נמי סבירא ליה דבנקיט מנא ונקיט לה, לא בעינן ראשה ורובה.

15. ואסרה הברייתא למלאות מהבור, ולהגביה ולהעביר הדלי מעל האיבוס, וילך דרך רשות הרבים ויטלטל הדלי על האיבוס לפני בהמה. ואע"ג דקיימא לן עומד אדם ברשות הרבים ומטלטל ברשות היחיד, כאן אסור, שמא יתקלקל האיבוס, ויניח הדלי ברשות הרבים, ויתקן האיבוס ושוב יכניסו לרשות היחיד.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

מותר להקריב לבאר וכו': פסקו הריטב"א וריא"ז כלישנא קמא ולקולא. ואם כן, היכא דנקיט פרה ונקיט לה מנא, לא בעינן ראשה ורובה בפנים. ואי נקיט לה מנא ולא נקיט לה, סגי לה בראשה ורובה בפנים. **והאור זרוע והמאירי** פסקו כלישנא בתרא ולחומרא, ולא שרינן כלל עד דנקט למנא ונקיט לה וראשה ורובה בפנים. **והרמב"ם** פסק (דעה ממצעת) דהיכא דלא נקיט לה, סגי בראשה ורובה בפנים. אבל גם היכא דנקיט לה בעי ראשה ורובה בפנים¹⁶.

אכילת בהמה מתוך איבוס שבין הפסין: כתב הרמב"ם "הממלא לבהמתו בין הפסין - ממלא ונותן בכלי לפניה; ואם היה איבוס ראשו נכנס לבין הפסים, והיה גבוה עשרה ורחב ארבעה - לא ימלא ויתן לפניה, שמא יתקלקל האיבוס ויוציא הדלי לאבוס, ומן האיבוס לקרקע רשות הרבים"¹⁷; אלא ממלא ושופה, והיא שותה מאליה."

16. זה לשון הרמב"ם (הל' שבת יז, כט): "מתר להקריב ארבע הזויות האלו לבאר, והוא שתהיה פרה ראשה ורבה בפנים מן הפסין ושותה, אף על פי שלא יאחז ראש הבהמה עם הכלי שבו המים; הואיל וראשה ורבה בפנים - מתר, ואפלו לגמל (שצווארו ארוך). היו קרובים יתר מזה (ולא נכנסת פרה ראשה ורובה בפנים) - אסור להשקות מהן, אפלו לגדי שהוא כלו נכנס לפנים..." שפסק דהיכא דלא נקיט לה סגי בראשה ורובה בפנים. וגם היכא דנקיט לה בעי. ולפי לישנא קמא הבעיא בדנקיט לה, אם צריך ראשה ורובה בפנים, ופשט לפי זה לחומרא. וללישנא בתרא השאלה בדלא נקיט לה, אם סגי בראשה ורובה בפנים, ופשט לפי זה לקולא, וסגי בהכי.

17. הרמב"ם לכאורה לא הזכיר תירוץ הגמרא, שהוזכר לעיל בהערה, זמנין דמתקן ליה והדר מעייל ליה וקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד. וראה מש"כ בזה מחותנו רבינו חננאל בן שמואל (כ' ב, ד"ה ומקשינן בגמרא ואמרינן וכי האי) ושאר מפרשים. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יז, לב).